

Večernik

Leto IV. (XI.), štev. 93

Maribor, četrtek 24. aprila 1930

»JUTRA«

Izhaja razun nedelje in praznikov vsak dan ob 16. uri
Račun pri poštnem ček. zav. v Ljubljani št. 11.409
Vojna mesečno, prejemnik v upravi ali po pošti 10 Din, dostavljen na dom pa 12 Din

Telefon:
Uredn. 2440 Uprava 2455

Uredništvo in uprava: Maribor, Aleksandrova cesta št. 13
Oglaš po tarifu
Oglaš sprejema tudi oglašni oddelček »Jutra« v Ljubljani, Prešernova ulica št. 4

Značilne izjave

je podal ob priliki avdijske deputacije hrvatskih kmetov kralju njen voditelj Karlo Kovačević, izjave, ki so razveselile dokaz za popolni preokret v miselnosti hrvatskega kmetijskega naroda.

Povdaril je predvsem, da je to prva hrvatska deputacija, ki zastopa ves hrvatski narod od Srema do Slovenije in od Jadrana do Subotice. Prišla je, da javno posvedoči, da hrvatski kmetje ljubijo svojega narodnega kralja in skupno domovino ter da odločno protestirajo proti vsem onim, ki bodisi v domovini bodisi izven njenih meja, pozivajoč se še vedno na zaupanje hrvatskega naroda in dozdevno v njegovem imenu, delajo proti svoji državi in proti svojemu narodu. Nikomur ni narod dal zaupanje za večne čase. S smrtjo velikega voditelja in učitelja Stjepana Radića je umrlo tudi zaupanje napram onim, ki ne sledijo njegovim človečanskim, kmetijskim in slovanskim naukom, in tudi napram vsem, ki se nanje sklicujejo. Do zgodovinskega manifesta od 6. jan. 1929 so hrvatski kmetje imeli samo enega vodjo in učitelja Stjepana Radića, ki je pred smrtjo izrekel velike besede: »narod in kralj«. On je poleg kralja edini užival neomejeno zaupanje hrvatskega naroda. Ako bi še živel, bi gotovo on vodil deputacijo. »Vi ste sedaj« — je nadaljeval Kovačević svoj nagovor na kralja — »naš vodja in učitelj. Prišli smo brez posredovalca in sami hočemo s svojim vladarjem rešiti vprašanja, ki teže ves kmetijski narod.«

»Ko smo pred 30 leti začeli organizirati kmetijski narod na program bratov Radićev, je bila v programu točka, da so Hrvati in Srbi en narod in da se morajo sporazumeti v političnem delu. Daj, da smo vsi Slovani narodna in gospodarska celota in da moramo zlasti Slovenci, Hrvati in Srbi kot en narod skupno delati za bodočnost. To dokazuje, da je hrvatski kmet že v onih časih mislil na združitev s krvnimi brati Srbi in Slovenci in da se je na tej podlagi boril proti tujcu. Po ujedinjenju so žal parlamentarne borbe pričele ogroziti to edinstvo, dokler Vaše Veličanstvo z manifestom od 6. jan. in z zgodovinskim aktom od 3. X. 1929 ni vpostavilo dejstev ki jih je hrvatski kmetijski narod toplo pozdravil. Država je dobila ime Jugosla, vija, kakor smo to vedno želeli in kakor je bilo to ideal učitelja kmetijskega naroda.

Med nami hrvatskimi kmeti — tako je končal Kovačević svoj zgodovinski nagovor — ki smo prišli obiskat svojega kralja v dnevi Kristusovega vstajenja, so tudi najstarejši apostoli našega kmetijskega gibanja. Tudi oni skupno z najmlajšimi dobro vedo, da je kmetijski pokret ves čas svojega obstoja bil krščanski, hrvatski, slovanski, jugoslovanski. Bil je od svojih početkov pokret bratske ljubnosti, človečanstva in pravice. Osnova mu je bila kmetijska duša in blago kmetско srce. Sloga, poštenje in pravica — to so kmetijska načela, ki so v skladu z ideali vseh naših velikanov od kralja Tomislava do danes.«

Razširjenje socijalnega zavarovanja v Franciji

OGROMNA VEČINA POSLANCEV ZA VLADNI PREDLOG. — RAZPRAVA O ZNIŽANJU DAVŠČIN.

PARIZ, 24. aprila. Zbornica je vsa preteklo noč razpravljala o vladni predlogi glede razširjenja socijalnega zavarovanja. Debata je bila mestoma mirna, čisto pa tudi zelo viharna. Ministrski predsednik Tardieu je ponovno posegel v razpravo in zavračal demagoške protipredloge opozicije. Pred glasovanjem, ki se je pričelo približno ob 7. zjutraj, je ministrski predsednik še enkrat izjavil, da bo vlada prisiljena, da odgodi termin za uveljavljanje zakona, ako bi se morala

istočasno s sprejetjem predloga zvišati tudi podpora vlade za socijalno zavarovanje preko številčne meje, ki jo je predlagala vlada.

Pri glasovanju je bil potem vladni zakonski načrt sprejet s 547 proti 29 glasovom. Ker so potrebne še nekatere nebitvene izpremembe, pa bo zakonski načrt izročen še senatu.

Danes popoldne prične zbornica razpravo o vladni predlogi glede znižanja davščin.

Reparacijska banka

BASEL, 24. aprila. Upravni odbor reparacijske banke je sklenil, da prične banka svoje delovanje šele potem, ko boste tudi Anglija in Italija ratificirali Youngovo pogodbo. Upravni svet se bo sestel vsak drugi ponedeljek. Prihodnja seja bo 12. maja. Kar se tiče emisijskega tečaja in obrestne mere mednarodnega reparacijskega posojila, še niso bili izvršeni nobeni sklepi.

Polet „Do X“ v Newyork

NEW-YORK, 24. aprila. Dr. Dornier, zgraditelj gigantskega hidroplana »Do X« je brzojavno pozval letalca Schildhauerja, da se pripravi na polet od Bodenskega jezera v Newyork. Letalo bo potoma pristalo v Lizboni, na Azorskih otokih in Bermudih.

Trčenje dveh podzemskih vlakov

PARIZ, 24. aprila. Pri trčenju dveh podzemskih železnic je bilo včeraj ranjenih 38 potnikov, med njimi 8 težko. Suneč je bil tako močen, da se je prevrnilo več vozov. Pomožna služba je popolnoma odpovedala. Ranjenci so ostali 36 minut v podzemskem predoru in so jih morali končno drugi potniki spraviti v bolnice.

PARIZ, 24. aprila. Takoj po katastrofi je nastala med potniki silna panika, katero je še povečalo stokanje in ječanje ponesrečencev. Ker telefon ni funkcioniral, tudi ni bilo mogoče pravočasno obvestiti o nesreči pristojne čimtelje. Šele čez pol ure so pričela reševalna dela. Izpod razvalin dveh razbitih vozov so potegnili skupno 38 težko ranjenih, od katerih pa jih je 8 že med prevozom v bolnico podleglo dobljenim poškodbam.

Poroka Mussolinijeve hčerke

RIM, 24. aprila. Z velikim sijajem, v navzočnosti članov vlade, diplomatskega zbora in zastopnika kraljevske dvojice, se je vršila danes poroka grofa Ciana z Edo Mussolini, najstarejšo hčerko ministrskega predsednika. Sredi je priredil Mussolini diplomatom, novinarjem in politikom v svoji vili slovesno recepcijo.

S tem tako nedvomno jasno izraženi načeli stopa miselnost hrvatskega naroda na nova pota, država pa je na potu k svoji konsolidaciji storila velik korak naprej. Zakaj s tem važnim zgodovinskim dogodkom so podani tudi pogoji in možnost, da se prične z likvidacijo

Spomenik vojnim žrtvam na Asiaški planoti

RIM, 24. aprila. Vlada je odredila, da se zemski ostanki na 1840 vojaških pokopališčih v bivšem bojnem pasu pokopanih 300.000 Italijanov in 200.000 državljanih bivše avstro-ogrske monarhije pokopljejo v skupnih velikih grobiščih. Na Asiaški planoti bo postavljen 50 m visok spomenik. Druga velika grobnica bo pri Schiu. S hrabrostnimi kolajnami odlikovani vojaki bodo še posebej počešeni.

Gladovna stavka župana v Kalkuti

LONDON, 24. aprila. V zaporih v Alipuri so pričeli politični kaznenci, med njimi tudi župan Kalkute, Sen Gupta in vodja indskega nacionalističnega kongresa, Bose, z gladovno stavko, da protestirajo na ta način proti postopanju kaznilniških oblasti.

„Rekordna vožnja „Europe“

NEW-YORK, 24. aprila. Lloydov parnik »Europa«, ki je prispel semkaj, je prevozil progo od Southamptona v Newyork v 4 dneh 19 urah.

Strelna z jasnega neba

BUDIMPEŠTA, 24. aprila. Po kratki nevihti, ko se je nebo že popolnoma zjasnilo, je včeraj v okolici Debrecine udarila strelna v 19letno Ilono Mayor in jo ubila. Dve ženski, ki ste bili v njeni bližini, ste dobili težke poškodbe.

Usè zbou . . .

Po tem načelu se je včeraj zvečer ravnal neki M. W., 28letni pleskar iz Jezdarske ulice, ki je v vinjenem stanju razgrajal najprej na dvorišču hiše, kjer stanuje, in ko sta ga dva soseda-delavca mirila, zagrabil sekuro in jo najprej vrge proti enemu, nato pa še proti drugemu. K sreči sta se oba pravočasno umaknila. Nato je pa razgrajal še v stanovanju in razbijal ženi kuhinjsko opremo. Ker tudi na poziv poklicanega stražnika ni miroval, je bil aretiran. Kako že pravi stara slovenska pesem: Po pameti ga pijmo . . .

sedanjega stanja in da se država polagoma zopet vrača na pot novega in, upamo, boljšega in srečnejšega parlamentarnega življenja nego je bilo v prvem desetletju, obenem pa k novim zdravim smernicam gospodarskega in socijalnega napredka in razvoja.

Mariborski občinski svet

Sinoči ob 18. se je vršila izredna seja mariborskega mestnega občinskega sveta, ki je obravnavala nekatere nujne zadeve. Po odobritvi zapisnika zadnje seje je župan dr. Juvan podal poročilo, da zahteva banska uprava od mestne občine

tlakovanje Trojanske (državne) ceste v mestnem območju. On — župan — je že podal banski upravi izjavo, da se občina ne smatra po zakonu obvezano, da bi tlakovala poleg svojih tudi še državno cesto, ter da je tudi finančno v tako težavnem položaju, da bi izdatka 2 milijonov Din nikakor ne zmogla. Vendar pa namerava občina izdelati celotni program tlakovanja vseh cest v mestu in bo vsako leto postopno nekaj tega programa izvršila. Občinski svet je županovo izjavo vzel z odobravanjem na znanje.

Drugo težko vprašanje, ki je potrkalo na vrata občinskega gospodarstva, so učiteljske stanarine,

ki bi jih morale občine začeti s 1. aprilom plačevati učiteljem po novem zakonu o osnovnih šolah. Dasi je fin. minister obljubil, da bo za letos s finančnim zakonom to breme še odvzeto občinam, ni v fin. zakonu 1930/31 nobene zadevne olajšave. Mariborski krajni šolski svet je zato v svoji seji že določil vse one učitelje — krog 50 —, katerim po zakonu brezpogojno pripada stanarina. Župan je prosil obč. svet za pooblastilo, da sme vprašanje s 1. majem — ako bi od banske uprave dotačas ne prišla kakšna druga navodila — uredi po predpisih zakona. Tudi je predlagal, da se podeljuje prvenstveno učiteljem stanovanja, ki bi v mestnih hišah postala prazna. Občinski svet je pritrldil predlogom.

Za banket, ki se bo vršil ob priliki obiska češkoslovaških strojevodij dne 2. maja, je bilo na županov predlog iz občinskih sredstev dovoljenih 1500 Din.

Sledila je izpolnitev upravnega odbora Mestne hranilnice,

kjer so bili pred tedni v smislu pravil izžrebani člani upravnega odbora gg. Ozvatič, Grčar, Hohnjec, Jan, dr. Jerovšek in Stabej. Ker je bil že pred sejo dosežen zadevni sporazum, so bili vsi ti zopet izvoljeni, za njihove namestnike pa gg. Žebot, Petejan, Pivec, Faval, Pušenjak in Kores.

Sledila so poročila odsekov. Imenoh. III. odseka je poročal obč. sv. dr. Veble o pritožbi, ki jo je vložila Nabavljalna zadruha drž. uslužbencev skupno z Združenim domom proti zahtevi mestne občine, da morata del parcele, na kateri ste porušili staro hišo na Rotovškem trgu in bota gradili novo, odstopiti brezplačno mestni občini. Občinski svet je sklenil, da

se pritožbi delno ugodi s tem, da se ne zahteva brezplačni odstop zemljišča. Pač pa mora nova stavba na vsak način priti v stavbeno črto.

O otvoritvi kopališča na Felberjevem otoku

bi imel za IV. odsek poročati obč. svetnik Pušenjak. Ker pa je v zvezi z vprašanjem otvoritve vse polno drugih vprašanj (nabava še ene črpalke, določitev cen, sprejem osebja, oddaja restavracije, ureditev dohodne ceste, upeljava telefona itd.), je predlagal, naj se izvoli poseben kopališčni odsek, ki bo vsa ta vprašanja rešil. Obč. svet je predlogu pritrldil in so bili v odsek izvoljeni izven župana in podžupana še gg. Kejžar, Tavčar, Grčar, Žebot in Robaus.

Sledila je še kratka tajna seja o raznih osebnih zadevah.

Umor žene pred velikim senatom

DOGODEK V JANŽEVSKEM VRHU. — ARETACIJA IN RAZPRAVE. — SEDMDESETLETNI OSUMLJENEC OBSOJEN NA 12 LET ROBIJE.

V fari Sv. Urbana pri Ptujju je dolga leta skrbno gospodaril 70letni posestnik Janez Alt, sicer čudak in šalivec, tako, da se ga je med domačini splošno prijel pridevek »morec«. S svojo prvo ženo, ki je l. 1921. po nesreči padla s podstrešja na cementna tla ter se ubila, je imel 7 otrok. Pet jih je umrlo, dva pa sta ostala živa in sta se poročila. Sinu Alojziju je takrat izročil posestvo v Spodnjem Volovlaku, hčeri, poročeni z Antonom Čušem, pa enako v Gornjem Volovlaku. Sam si je pridržal dva orala zemlje in bajto v Janževskem vrhu, kjer je živel nekaj časa sam, pozneje pa pričel misliti na novo ženitev, da bi tako dobil človeka, ki bi mu v slučaju onemoglosti in bolezni stal ob strani in ga stregel. Izmed mnogih, ki so se mu ponujale, je naposled izbral 43letno Elizabeto Kosovo — in ta imalo primerna zakonska zveza mu je postala usodna, privedla ga je pred senat in v zapor.

Že kmalu po poroki, izvršeni dne 7. januarja lanskega leta, so se pričeli med starim Altom in 27 let mlajšo ženo Elizabeto prepiri, in sicer zaradi otrok, katere bi bila menda oba rada imela, pa jih ni bilo pričakovati. Pokojna je večkrat tožila svojim sosedom, da jo mož zmerja in tudi pretepa. Kako se je razmerje med obema dalje razvijalo, pred vsem pa, kako je prišlo do katastrofe, je zavito v tajnost, katere tudi razprava sama ni mogla popolnoma odkriti.

Dogodek, zaradi katerega je Janez Alt včeraj dopoldne stal pred mariborskim velikim senatom, se je pa odigral takole: V nedeljo, dne 15. decembra je stari Alt odšel ob 6. jutraj k rani maši k Sv. Urbanu, žena Elizabeta pa je ostala sama doma. Pred mašo, pri maši in po maši se je srečal z mnogimi znanci in z njimi tudi govoril, na kar se je napotil domov. 18letni Ignacij Brodnjak ga je dobro videl, kako je hitel mimo njihove hiše k svoji, že kakih 5 minut na to pa je Alt pritekel k njemu in zakričal: »Hiti, hiti, ženo mi je nekdo ubil!«

Na to sta se Alt in Ignacij Brodnjak napotila proti Altovi hiši, kjer sta za večnimi vrati našla ženo Elizabeto v mlaki krvi na tleh. Bila je nezavestna in se tudi potem ni več zavedla. Po poz-

nejši zdravniški preiskavi je morala biti malo pred Brodnjakovim prihodom divjaško napadena s topim orodjem, bodisi s krampom ali samo s toporiščem. Napadalec ji je zadal tri udarce v zatilnik in še nekaj manj silovitih na levo stran glave. Štirje od teh udarcev so bili vsak zase smrtno nevarni, ker je bila lobanja čisto prebita in zdrobljena. Smrt, ki je nastopila šele pol ali tričetrt ure pozneje, je nastala vsled otrpnenja možganov in izkrvavitve. Vsaka zdravniška pomoč bi bila zaman.

Vest o zločinu se je naglo razširila po okolici in na kraju dogodka se je kmalu zbralo več sosedov. Domači župnik jo je še mazilil s sv. oljem, a kmalu na to so prišli tudi orožniki in, ker ni bilo drugih sledov, so osumili ter aretirali moža Janeza Alta. Tako se je pričelo poizvedovanje in zasliševanje, ki ni moglo privedi do nobenega zaključka, da bi utegnil biti morilec kdo drugi kot aretirani. Ta pa je dejanje odločno zankal. Trdil je, da je ženo že našel ranjeno, ko se je vrnil domov od maše in je ostal pri tej svoji trditvi tudi pri včerajšnji razpravi. Priče, ki so bile zaslišane, so mogle povedati le to, kar so videle po umoru in potrditi tudi samo to, da osumljenec in njegova pokojna žena nista živela v najboljšem razmerju. Vse okoliščine pa so kazale, da na kako tretjo osebo, ki bi bila dejanje lahko izvršila, skoraj ni mogoče misliti.

Senatu je predsedoval g. Zemljič, vodili so gg. Posega, Guzelj, Lešnik in Kolšek, zapisnik je vodil g. Kejžar, državno tožilstvo je zastopal g. dr. Zorjan, obtoženega pa je zagovarjal odvetnik g. dr. Štor, ki je v svojem zagovoru predlagal oprostitev ali vsaj opustitev predloga drž. tožitelja, da je bilo dejanje storjeno »premišljeno in namerno«. To poslednje mnenje si je naposled osvojil tudi senat in je Janeza Alta obsodil na 12 let robije, stalno izgubo častnih državljskih pravic ter na povračilo vseh stroškov, vstrel pa mu je v kazen preiskovalni zapor od 15. decembra 1929. do 23. aprila 1930. Obsojeni je tudi po razglasitvi obsodbe zatrjeval: »Jaz sem tega ne storil!« Zagovornik dr. Štor je prijavil ničnostno pritožbo in priziv.

uprizorila. To je pokazal tudi velik obisk in splošni uspeh pri premieri v nedeljo zvečer.

Režija je bila poverjena g. Pavlu Rasbergerju, ki jo je v splošnem zadovoljivo rešil, le inscenacijo bi si bili želeli boljšo; posebno gostilni je manjkala tipika židovskih točilnic v Romuniji in Rusiji, grajskim objektom v drugem dejanju pa enotnost stila. To pa seveda ni le njegova krivda, ampak v prvi vrsti finančne vezanosti, ki ne dopušča večjih investicij. Okusna in enotna pa je bila obleka, posebno uniforma amazonk. Kot glasbeni vodja in dirigent je g. Lojze Herzog tudi tu pokazal mnogo razumevanja in dobre volje za enotnost in preciznost solistov, zbora, orkestra in soigre.

Med solisti je dominirala zopet gđ. Udovičeva kot Helena Zurandova, in njej ob strani je bil g. Ivelja dober Feodor Židanski. Dokaj skladna je bila četvoričica: ga Stava Gorinškova (Anastazija), ga Danica Savinova (Olga), g. Pavle Kovič (Galganov) in g. Tovornik (Cirku-lak), sicer pa so se potrudili tudi vsi ostali: g. Rasberger kot Moško, le da njegov židovski govor in humor ni bil dovolj pristen, žel pa je priznanje občinstva s kupleti; g. Harastovič, dostojanstveni Potemkin; gđ. Renčljeva, Maruša; g. Blaž, korporal ter kmetje in kmetice gg. Gorinšek, Furijan, Nakrst, Viljem, gđ. Ljuba in Mara Čepičeva ter Štefica Černetova. Odlična po nastopu sta bila pa naposled tudi gđ. Starčeva (carica Katarina II.) in g. Grom (cesar Jožef II.). Parmovi dediči so ob tej priliki izdali tudi okusno prirejeno pevsko besedilo.

Četrtek dne 24

Češki pevski večer

v Veliki kavarni

Mariborski in dnevi drobiž

Himen.

Poročila sta se včeraj v frančiškanski cerkvi v Mariboru gospod Gustav Sterniša, odlični pedagog in profesor na humanistični gimnaziji v Mariboru in gos-podična Berta Petelinc, zasebna urad-nica iz ugledne narodne rodbine iz Trsta. Kot priči sta fungirala poročenčeva brat in g. Anton Benedik, tehnični uradnik pri Mestnem električnem podjetju v Maribo-ru. Bilo srečno!

Smrtna kosa.

Danes zjutraj ste umrli: v Pobrežju 62letna prevzitarica Veronika Seneko-vič, v Krčevini pa 36letna mlinarjeva že-na Terezija Fras. Blag jima spomin!

150 reflektantov

se je potegovalo včeraj pri licitaciji v pisarni okr. cestnega odbora mariborske-ga za dobavo gramoza za ceste v mari-borskem sodnem okraju. Vsekakor re-kordno število!

Odbor kluba »Meja«

se je na svoji sinočnji seji konstituiral in je bil predsednikom izvoljen g. prof. Baš, podpredsednikom g. dr. Irgolič, taj-nikom g. R. Rehar in blagajnikom g. Ivan Kovačič. Določil se je tudi pravilnik kluba glede dolžnosti odbornikov in članov. Razdelila so se dela glede priprav za iz-lete, glede zbiranja statističnega materi-jala in njega urejevanja ter se je določil izletni program za prvo dobo. Prvi klub-ski izlet bo 11. maja k otvoritvi pla-ninske kočice na Sv. Pankraciju nad Rem-šnikom, drugi ob binkoštih k Sv. Duhu, tretji pozneje v Slovenske gorice k Ma-riji Snežni. Bilo je tudi sklenjeno, da klub že sedaj razširi svoje delovanje na celo mejo, ker se je za njegovo delova-nje takoj po razglasitvi njegove ustano-vitve pojavilo na vseh obmejnih točkah, tudi v Apački kotlini in v Prekmurju ve-liko zanimanje. Zanimivo je bilo v tem pogledu poročilo predsednika, ki je te-kom zadnjih dni prepotoval velik del meje, kakšen je bil utis vesti o ustano-vitvi kluba na Kozjaku, kjer so se po-samezniki takoj odločili za preureditev delov svojih hiš za tujska prenočišča. Klub bo imel svojo pisarno pri »Putniku« in bo tam posebna dopisna knjiga za vpisovanje želj in predlogov. Prihodnja odborova seja bo v torek 29. tm. pri Orlu.

Za nesrečne pogorelce v Zaluki

so izročili mariborskemu pomožnemu odboru še: M. Vrhunc 10 Din, Hausma-ninger 50, Fr. Vogrin 5, Fr. Lešnik 10, Grajski kino 200, kino Union 200, mle-karna Bernhard 100, Jos. Karničnik bla-go, Srečko Pihlar blago, Jos. Moravec 20 Din, Oskar Dev obleko, soproga ži-vinozdravnika Pirnata, obleko, neimenov-an 30, dr. Juvan 300, Grgič Marija za-voj obleke, Malešič 50, Ivo Kočevar 100, dr. Hohnik 30, Ivan Ašič 100, Ermenc 10, elektrarna Fala 400, Viljem Freund, to-varnar 1000 Din, Herman Berg 100, Aleks. Rosenfeld 50, XY 100, Ceršaška tovarna 200, dr. Lipold 100 Din, Ervin Zelenka 40, Dolček & Marini blago, Kor-man blago, neimenovan 10 Din, Posojilni-ca v Mariboru 1000 Din, Celjska posojil-nica 100, Prva hrvaška 100, ravnatelj Pogač 100, Jugoslovanska udružena ban-ka 100, Zadruga gospodarska 150, Ljub. kreditna banka, podružnica 100 Din.

Pater Kamilo K o l b v Mariboru.

Po petletnem presledku bo na veli-kem koncertu, ki ga priredi šola naše Glasbene Matice v soboto, dne 3. maja, zopet pel naš stari znanec, priljubljeni pater Kamilo K o l b iz Zagreba in sicer bo pel isto vlogo, ki jo je z največjim uspehom absolviral pred leti. Kdor je ta-krat slišal njegov orjaški glas, bo goto-vo tudi tokrat pohitel na koncert. Poleg patra Kolba bomo imeli ta dan še dva odlična pevca solista in sicer tenorista Josipa Gostišo in sopranistinja Anico Mezetovo. Vsi trije tvorijo gotovo naj-boljši dosegljiv trio, kar bo dalo koncer-tu poseben sijaj.

Glasbena Matica.

Jutri pričnejo zopet redne vaje meša-nega zbora.

Srečke za V. kolo drž. raz. loterije so prispel! Igralci, ki so jih kupili v upravi »Jutra« in »Večernika« na Ale-ksandrovi c. 13, naj jih pravočasno za-menjajo. Zrebanje milijonskega kola se bo pričelo že 8. maja in traja do 2. junija. Torej ne zamudite!

12 prilav

radi prestopkov kolesarskih predpisov zaznamuje današnja policijska kronika. Večinoma so to slučaji, ko kolesarji kljub zadevnim predpisom in kljub opozorit-vam pasantov in stražnikov vozijo po pešpoteh in celo po trotoarjih ter ogro-žajo s tem zlasti otroke. Če se jih pa opozori, postajajo povrh še nesramni. Treba bo res z energičnimi ukrepi in ostrimi obsodbami napraviti konec sa-movolji in brezobzirnosti nekaterih ko-lesarjev.

»Slišala sem ptičko pet...«

Tako poje priljubljena narodna pesem o kukavici, ki se s svojim ljubkim »ku-ku« že oglašja v bujno zelenečih rebrih in v okoliških gozdovih. S kukavico in njenim petjem ima mnogo opravka domi-šljije bogata ljudska vera: Enim je zna-nilka sreče, drugim nesreče ali vsaj smo-le. Čujmo! Mlado dekle vpraša, čim pr-vič čuje kukavico, koliko let še mora ča-kati na ženina... Postarne device vpra-šujejo to skrivnostno ptičko, koliko let življenja jim je sojeno... Vedno »suhi« ljudje si ne upajo v zeleneči gozd, ker so »prepričani«, da bodo celo leto imeli to-likokrat več denarja, kolikor ga imajo pri sebi v trenutku, ko prvič slišijo to — »vražjo« ptičko... Cel niz vraž je zve-zan s kukavico in njenim ljubkim pet-jem. — Pa tudi osovražena je kukavi-ca, ker si ne plete svojega gnezda, a jajca nosi v tuja gnezda. S tem se otre-se vseh materinskih in roditeljskih brig. Pri Srbih pravijo »kukavica« človeku-bojazljivcu. Nam je kukavica s svojim zvonkim glasom zelo ljubka ptica, pa naj njeno petje pomeni smrt ali življenje, bogastvo ali bedno siromaštvo!

Tarzan.

Film Tarzan nas povede v osrčje air-l-škega pragozda in seznani s človekom, k ga je odgojila opica. Tarzanovi starši so bili angleški lordi in sta njegov oče in mati umrli v pragozdu, ko sta bila na raziskovanju džungle. Tako je ostalo ne-bogljeno dete Tarzan samo v osrčju ne-prehodne tajinsvene džungle med divji-mi zvermi. Našla ga je opica, ki mu je nadomestovala mater, in rastele je potem s sloni, tigri in drugimi zvermi, s kate-rimi se je prijateljsko razumel. Takih slu-čajev, da je v gozdu ostal otrok med divjimi zvermi in z njimi odraščal, naj-demo v zgodovini več. Slavni češki pe-dagog Komenski poroča o nekem dečku, ki so ga okrog l. 1450. našli popolnoma podivjanega v hesenskih gozdovih med volkovi, s katerimi je rastele. Omenja da-lje tudi galskega dečka Gularitja, ki so ga ujeli lovci l. 1563. med volkovi gole-ga, njegova rumena koža je bila pokrita s kodrasto dlako in na nogah in rokah je imel kremple kakor orel. Doma so ga morali lovci privezati na verigo. Ukrotili so ga z lakoto in po sedmih me-secih je začel govoriti. Verjetno je, da so taki slučaji, ki se v novejši dobi še česče dogajajo, ko se cele skupine ljudi bavijo z raziskovanjem pragozdov in jih na teh potih doleti najrazličnejša usoda, dale angleškemu pisatelju Edgarju Rice-u Burroughs-u vzpodbude, da je napisal ro-man Tarzan, v katerem nam slika doživ-ljaje človeka, ki je odrasel med zvermi in življenje ljudi, ki jih je doletela na raziskovanjih zla usoda. V splošnem pa nam slika Tarzan v obliki sodobnega ro-mana lepoto življenja v naravi in smo prepričani, da bo ostal vsem, ki si ga bodo ogledali, v najlepšem spominu. Zveza kulturnih društev v Mariboru je dobila ta krasen film za petek, soboto in nedeljo in ga bo predvajala ob običajnih urah. V ponedeljek in torek ob 2. in 4. pop-bodo mladinske predstave, sedež po 3 Din v korist pogorelcem v belokrajinski vasi Zaluki.

Jurjevanje in Ipavčeva opereta Tičnik, ki jih priredi podporno društvo za rev-ne učence v Mariboru v Narodnem do-mu, je preloženo na petek 9. maja zve-čer.

O socijalno-skrbstvenih dolžnostih mest-nih občin

bo predaval drevi. ob 17.30 v mestni po-svetovalnici mariborski občinski svet-nik g. Viktor Grčar.

Kavarna »Astoria«.

V četrtek, 24. aprila ob pol 21. eltni koncert priljubljenega umetniškega tria Gildberg. Ojačen orkester in izbran program!

1210

Mariborsko gledališče

Četrtek, 24. aprila ob 20. uri »Herman Celjski«, ab. C. Kuponi.

Petek, 25. aprila. Zaprt.

Sobota, 26. aprila ob 20. uri »Caričine Amazonke«, ab. A. Kuponi.

Nedelja, 27. aprila ob 20. uri »Adieu Mi-mi«, Prvič.

Ptjuskó gledališče.

Sreda, 30. aprila ob 20. uri »Netopir«. Gostovanje Mariborčanov in gđ. Šu-šterjeve.

Iz gledališča. V soboto, 26. tm. se po-novi najboljša slovenska opereta »Cari-čine Amazonke«, delo pokojnega sklada-telja Viktora Parme za ab. A. — V ne-deljo, 27. tm. ob 20. uri se vrši letošnja premijera moderne Benatzkyjeve opere-te »Adieu Mimi«, ki je radi izredno ve-sele vsebine in temperamentne muzike že lani zelo ugajala. — V nedeljo, 4. ma-ja pa se obeta ljubiteljem pevske umet-nosti prav poseben užitek. Ta večer go-stuje v mariborskem gledališču vokalni kvartet ljubljanske »Glasbene Matice«, ki je najboljši svoje vrste v Sloveniji.

Caričine amazonke

Med štirimi Parmovimi, in sploh med vsemi slovenskimi operetami, so »Cari-čine amazonke« najboljše delo. Tu se je našemu Viktorju Parmi posrečilo dobiti libreto, ki je izvrsten tako po vsebini in izvedbi kakor tudi po oderskih efektih, ki so pri vsaki dobri opereti neobhodno potrebni. Prav tako posrečena pa je tu-di glasba, ki sicer ni težka in ne rešuje globokih muzikalnih problemov, se pa prijetno in uspelo naslanja na narodne motive. »Amazonke« so tako že skoraj komična opera, in naša uprava je stori-la prav, da jih je zopet nastudirala in

Zima v visokih planinah

(Gorska zgodba.)

Tako visoko gori v planine ne sega več sklenjeni gozd; tu stoje samo še posamezne skupine bradatih mecesnov in plazečega se ruševja, ki medlo obrenča travnike in pašnike, kateri obdajajo majhno in bomo posestvo Korenjakovih. Mnogo, mnogo let je že minilo, odkar se je prvi Korenjak — Bog ve, iz katerega razloga — naselil tu v tem divjem planinskem svetu. Lesena koča in prizidani hlev imata zaradi starosti isto sivo barvo kakor visoke, strme skale v ozadju, tako da se eno od rugega komaj še da razločiti.

Tam gori je zima. Dan za dnem sneži. Kmalu je popolnoma zasnežena in neprehodna edina steza, ki vodi iz doline tjakaj. Bela, ledena stena obdaja vedno ožje samotno posestvo. Ozki, rovu podobni hodniki, ki vodi od hiše do hleva, zasipajo vsak dan novi snežni zameti, tako da ga je treba vedno znova popravljati.

Maloštevilna družina biva v tej samoti. Ob statvah najenostavnejše vrste tke dan za dnem kmet Korenjak sukno za domačo potrebo. Njegov brat, invalid z leseno nogo, izdeluje iz ruševnega lesa žlice in skledice, ob njegovi strani pa se izkuša majhen deček v rezljanju lesenih žličk in igračk. Deklica z zarjavlimi lici in od starosti upognjena stara mati sedita ob kolovratu in pridno predeta. Samo ena oseba v sobi se ne gane — to je težko bolna žena Korenjakova, ki leži na borni postelji, hira in umira. Redko, a vedno tiše in tiše hrope; tu pa tam se izvije skozi njene stisnjene ustnice glas bolelosti; čuje ga samo njen mož, temu pa reže kakor brušen nož v srce; vendar mu leti snovalna ladjica med debelimi nitmi enakomerno in brez prestanka sem ter tja kakor nihalo na stenski uri.

Zunaj tuli vihar. Sedaj buči skozi dimnik in nasuje cel kup snega na ognjišče, potem se zopet zaletava z vso silo v vrata in okna, da prši snežni prah skozi vse vidne in nevidne špranje v sobo.

Napočil je večer. Vse delo v sobi počiva; stara mati pripravi večerjo, njena hči opravi svoje delo v hlevu, moža pa vzameta lopato v roko in izkopavata nov rov v visokem snegu, da bi imeli prost izhod iz hiše, če bi bilo treba bežati. Mali deček s svojima prijateljskima psičkoma in mačko, pa se je že spravil v svoj kotiček za pečjo in mirno spava.

Po večerji zaukaže Korenjak svoji sestri, naj skrbno pogasi ogenj na ognjišču in v peči; ozre se še enkrat na trpeč obraz svoje bolne žene, ogrne si svoj plašč in izgine v temno noč. Nihče mu ne brani, dasi vsi vedo, da je to lahko njegova zadnja pot; tudi njegova mati ne, saj je bila sama nekaj sličnega doživela.

Dolge, strašno dolge postajajo ure ponoči. Stara mati šteje udarce za udarcem na uri in ne more in ne more zaspati. Vselej, kadar, vihar z novo silo buta ob hišo, sklene roke k molitvi, njene oči pa se proseče ozirajo na mali oltarček v kotu sobe, pod katerim pojemajoča lučka medlo razsvetljuje podobo Marije Device. Potem zopet bolestno pogleda na bolno ženo svojega sina, ki se ji na njenem obličju že pojavljajo prve sence bližajoče se smrti.

Minila je noč, minilo je jutro; že je opoldne. Mož z leseno nogo je bil splezal na visoko skalo; kliče in kliče v dolino, a zaman; od nikoder ni nobenega odgovora. Končno vendarle zapazi črno piko v ledenem in snežnem morju. Vedno bolj in bolj se bliža. To je težko pričakovani brat.

Brez sape, do smrti izmučen, se z zadnjimi svojimi močmi pririje skozi visoke zamete do svoje hiše. Toda njegova pot je bila zaman: že so se oči njegove žene za vedno zatisnile.

Drugi dan počiva vse delo v hiši. Mož šteje iz navadnih desk rakev; njegov sin mu pomaga. Brat in sestra pa pripravljata mrtvašnico. Med tem je stara mati ženo svojega sina oblekla v njeno najlepšo obleko in je njene mrzle roke ovila z njenim molkom. In tako spravijo truplo v rakev in jo položijo v pripravljeno mrtvašnico.

Dan za dnevom mine, ne da bi se kaj posebnega pripetilo. Nihče ne gre z visoke planine doli v dolino, nihče ne pride iz vasi gori na Korenjakovo. Korenja-

kovi so in ostanejo sami v družbi z mrtvo Korenjakovo. Vsak dan se zbere mala družina v mrtvašnici k skupni molitvi; vsak dan odpre v svoji žalosti mož rakev, poškropi z blagoslovljeno vodo svojo mrtvo ženo in se ozira v obraz nje, ki je z njo leto in leto preživel hude in lepe čase.

Medtem so se visoke snežne plasti, obdajajoče Korenjakovo hišo, vedno više in više nagrmadile, tako da ni več mogoče videti v dolino, celo zvonjenja cerkvenih zvonov v vasi doli v dolini ni mogoče slišati. Enakomerno potekajo dnevi. Korenjakovi so osamljeni, od vsega sveta odrezani; samo nebo še vidijo nad sabo, ki se včasih jasno in lepo, včasih pa preteče in grozeče ozira na nje.

Nekega večera, ko so baš vsi zbrani v sobi, začujejo naenkrat neko votlo grmenje, ki se stopnjuje od minute do minute. Samo enkrat obmolkne za nekaj trenutkov, potem pa grmi še grozoviteje. Zemlja se strese; cela hiša se trese in maje; tramovje poka. Zdi se, da se bo vse podrlo in zdrvelo v dolino. Cele kepe strnjene snega in ledu letijo skozi dimnik in skozi odprtine in špranje v sobo; luč ugasne; vseh se polasti strah in trepet. Stara mati kleči in moli; mož z leseno nogo in deklica sta planila skozi odprta vrata na prosto; samo oče, držeč kričečega in jokajočega sinčka, ostane nem in nepremičen sredi sobe. Več minut grmi in bobni tik mimo hiše, potem pojenja polagoma grmenje, dokler globoko doli v dolini ne umolkne popolnoma. Plaz je bil k sreči šel mimo hiše. Drugo jutro vidi, kjer se je bil utrgal. Samo velikanski snežni zameti, ki so se bili nabrali okoli hiše, so ga bili od nje odvrnili, da je ni zasul ali podrli in odnesel v dolino.

Tudi prebivalci vasi v dolini so bili čuli strašno grmenje plazu. Vsi so mislili, da je pod sabo pokopal tudi Korenjakove; tem bolj, ker zaradi visokih snežnih zametov, ki so kakor visoko zidovje obdajali Korenjakovo hišo visoko tam gori niso mogli videti. Z lopatami, s krampi in vrvimi se tedaj odpravi do dvajset mož in mladeničev, da rešijo, kar bi se rešiti dalo. Huda, težka je pot. Končno se dokopljejo do Korenjakove hiše.

Zasutih res ni treba tu izkopavati, pač pa umrla Korenjakova žena že tedne čaka, da jo pokopljejo tam doli na vaškem pokopališču. In to se naj sedaj zgodi. Hitro se uvrstijo možje in mladeniči k pogrebu se počasi pomikajo z ravnijo po pravkar izhojeni poti v dolino k vaški cerkvi.

Drugo jutro razodeva sveža črna zemlja v beli snežni odeji na vaškem pokopališču mesto, kjer so izkopali grob. — Zvonovi vabijo prebivalce iz vse doline k pogrebu, duhoven blagoslovi njo, ki so jo prinesli z visoke planine, potem jo polože k večnemu počitku. Njen mož vrže prvo zemljo na njeno rakev. Nato jo zagrebejo. Molče s solzami v očeh odkoraka Korenjak s svojim sinčkom nazaj gori na svoj zapuščen dom.

Lobanja ustanovitelja budistične vere

Pri popravljanju nekega svetišča v okolici Pešavarja v severni Indiji so našli znimive stvari, med drugimi neznano grobnico, ki je bila zelo dobro ohranjena. Vse stene so polne reliefov, na katerih so vpodobljeni zori iz življenja Budhe. Sredi grobnice pa je bila na porfirasti skali mogočna žara iz bronze napisl v starodavni pisavi. Po dolgotrajnih naporih se je svečenikom posrečilo dognati, da je v tej žari »najdragocenejši pepel na svetu«. Zaro so odprli in našli v njej tri posode iz gorskega kristala, v katerih so bile same kosti. Poleg posod je ležalo več zlatih listov, na katerih je bilo napisano sporočilo, da izvirajo kosti od lobanje Budhe. Evropski in indijski starinoslovci so dognali, da gre v resnici za kosti človeške lobanje, čeprav ni mogoče dokazati, da izvirajo ti ostanki v resnici od velikega azijskega verskega ustanovitelja. Kljub temu pa so svečeniki po vsej Indiji zbrali ogromne vsote denarja, da se vzgradi zemskim ostankom Budhe čim veličastnejše zadnje počivališče.

Z letalom v pragozdovih Južne Amerike

REZULTATI 13-LETNEGA RAZISKOVANJA ANGLEŠKE EKSPEDICIJE OB
IZVIRU ORINOKA.

Tok reke Orinoko, ki v lokih teče skozi Venezuelo in se izliva na severozapadni obali Južne Amerike v Atlantski ocean, dozdaj na zemljevidih ni bil zarisani po rezultatih točnih raziskovanj, ampak po velikem delu na podlagi domnev in geografskih računov. Ozemlja, kjer Orinoko izvira, do l. 1919 ni prestopila noga civiliziranega človeka. Zakaj, odkar so Španci l. 1763 brez uspeha poskušali prodreti tja, so preprečili prebivalci teh krajev, Indijanci, 160 let s strupenimi puščicami vsakomur, da bi se pojavil v teh krajih. Tudi Humboldt in mnogi drugi francoski, španski in italijanski raziskovalci so se morali brez uspeha vrniti.

Pred nekaj leti pa so nad glavami negostoljubnih Indijancev zabrnili motorji — letala. Pred temi »črnimi jastrebi« so se umaknili in angleški raziskovalec dr. Hamilton Rice je mogel prvi stopiti na ta tla. Ogromni, neprodorni gozdovi, polni krasot, reke, prekopi, šumeči slapi, impozantni prepadi, vse, kar si more najbolj romantičnega zamisliti slikar! 13 let je dr. Rice s svojo ekspedicijo raziskoval ozemlje ob izviru Orinoka in Ne-gra. Rezultati njegovih raziskovanj čakajo sedaj v geografskem institutu v

Londonu na znanstveno obdelavo. Bogat zemljevidni material, fotografski posnetki, ki jih je prinesel s seboj dr. Rice, vse to priča o posebnostih tamošnjih prebivalcev. Dozdaj so krožile le pravljice o »belih Indijancih«. Dr. Rice jih je v tem ozemlju v resnici našel. Niso čisto beli kakor Evropeci, vendar po stopnji barve nam zelo blizu. Telesno so pa silno slabotni, žive od nezdrave hrane, zobe imajo gnile. Ni jih še obklesala nobena kultura. Poznajo samo za življenje najnujnejša opravila: govorijo, znajo podirati dreve za preproste mostove v tem na vodovju silno bogatem ozemlju, znajo nakresati ogenj. So pa ostali v razvoju med živaljo in človekom. Dr. Rice je našel v njih eksistenco dokaz za svojo trditev, da človeški rod ne izvira iz enega, ampak iz več krajev.

V bližini reke Inirida je ekspedicija našla tudi na »amazonke«, na skupino žensk brez moških. Seveda se to ne sme vzeti dobesedno, zakaj res so te ženske same večji del leta, na spomlad, v aprilu in maju pa pridejo k njim moški, Indijanci, ki pa po svojem odhodu od tam ničesar ne izdajo o življenju, ki so ga pri amazonkah preživeli.

Film u francoski vojski

Službeni organ francoskega vojnega ministrstva objavlja, da se bo v pehoti uvedel splošni vojaški pouk s pomočjo filma. Vojni kinematograf so v francoski vojski uvedli dec. 1926. Po nekoliko uspehih poskusih v nekaterih edinicah je vojni minister odredil, da morajo vsi armijski korpusi v najkrajšem času imeti po eno kinematografsko napravo. Dne 3. jan. 1928 je imelo že 15 armijskih korpusov bioskope in poučne filme, vendar niso bili stalni. Šele od l. 1929 ima 6 vojnih oblasti stalne kinematografske naprave in lastne podčastnike izsolane kot operaterje za projektiranje filmov.

Gori navedeni službeni organ objavlja tudi program za pouk vojakov potom filmov:

Za pouk morale se bodo predvajali filmi vojnih epizod, ki povdarjajo junaštvo vojakov in posameznih edinic, ter epizod iz življenja po garnizijah, dalje zgodovinski filmi iz zadnje vojne.

Za individualno tehnično izobrazbo: predvajanje vseh vojaških vežb s takozvanimi postopnimi filmi, ki v zelo počasnem tempu kažejo vsak posamezni gib v pozoru, okretih, vajah z orožjem itd. Predvideni so tudi humoristični filmi, ki naj v šaljivi obliki kažejo nevednost rekruta napram izvežbanosti starih vojakov. Sem spadajo tudi filmi o telesni vzgoji: skok, plavanje, metanje bomb, higijena, pomoč utoplencem, vse prikazano v počasnem tempu, vsak posamezni gib zase. Najzanimivejše v tem delu bo razlaganje orožja v najmanjše dele, ki se bodo videli na platnu v bioskopu v vseh svojih podrobnostih mehanizma.

Za skupno tehnično izobrazbo bodo filmi o brambi proti avijonom, proti strupenim plinom, o prehodu skozi »bobnajoči ogenj«, o vzdrževanju zveze med posameznimi vrstami orožja itd.

Za splošno izobrazbo bodo filmi o ulogi raznih vrst orožja (topništva, konjenice, aviacije, inženjerstva, sanitetnih čet), o elementih taktike itd., da vsak vojak na podlagi skupnih slik začne pojmovati bitko in razvijati svojo inicijativo.

Z uvedbo pouka s pomočjo filma prenela v francoski vojski za vedno starinski pouk v sobah, kjer se je vse pojasnjevalo le z besedo, kjer so vojniki večino ma dremali ali pa mehanično poslušali besede, ki jih niso umeli. Živa slika bo vplivala neposredno na vojakove mozgane in bo ostala v njih globoko zapisana. Pomisliti treba samo, kako izredno vzgojno sredstvo bo film za vojakove ob deževnih dneh, ali ob zimskih večerih, ali v vročih poletnih dneh!

Spor radi devetega planeta

Kakor znano, je nedavno ravnatelj ameriške zvezdarne Flagstaff Slipher odkril na tebesnem svodu nov planet, za katerega se trdi, da je deveti planet v solnčnem sistemu. Dal mu je provizorno ime Pluto. Toda zvezdoslovci si sedaj razbijajo glavo s tem, ali je to v resnici deveti planet solnčnega sistema, ali pa samo komet. Prve tri fotografije novega planeta so že poslane nekemu angleškemu observatoriju, zvezdarni v Heidelbergu in znanemu astronomu Wolfu. Iz teh fotografij se dejanski vidi, da gre za nebesno telo, ki se premika, vendar pa še ni mogoče ugotoviti, ali je to planet solnčnega sistema, ali pa samo velika zvezda-repatica v neskončnem vesirju.

Čim je bilo objavljeno odkritje ameriškega astronoma, se je takoj tudi pojavil dvom, da je to res planet. Nekateri so trdili, da gre za že znano nebesno telo, kar pa se je kmalu izkazalo kot neutemeljeno. Znani francoski zvezdoslovec Solangon je imel te dni na akademiji znanosti celo vrsto predavanj, v katerih je dokazoval, da Pluto nikakor ni planet. Postavil se je na stališče, da gre samo za zvezdo-repatico, ki v veliki elipsi kroži krog sonca in bo po njegovem mnenju preteklo mnogo let, dokler se bo ta zvezda zopet pojavila na mestu, kjer so jo sedaj odkrili. Elipsa, katero dela Pluto, je po njegovem naziranjju vsejaka prevelika za planet.

Amerikanske kaznilnice so prenapolnjene — radi prohibicije.

Generalni državni pravdnik Zedinjenih držav Michel je v pravnem odboru senata nedavno podal poročilo o stanju v ameriških kaznilnicah, ki bodo po njegovih računih kmalu prenapolnjene in sicer radi kazni po zakonu o prohibiciji. Tekom minolih 9 mesecev je prišlo v ameriške kaznilnice 6277 kaznjencev, na vsakih 2000 jih odpade 1811, ki so obsojeni radi prohibicije. Število kaznjencev je v primeri z l. 1910 šestkrat večje.

Umetnost kot dekla politike.

V Sovjetski Rusiji mora umetnost služiti političnim ciljem boljševizma, sicer se smatra kot protisovjetska. Sedaj je Lunačarski, bivši minister narodne prosvete, ki se bavi sedaj izključno z literarnim delovanjem, postavil v moskovskem listu »Literaturnaja Gazeta« zahtev, da se mora sovjetska literatura postaviti v »ofenzivo proti religiji«.

Otvoritev turkestanke sibirskje železnice.

Dne 1. maja bo v Almi Ati v srednji Aziji slovesno otvorjena turkestanko-sibirska železnica, ki je 1445 km dolga in za transsibirsko progo gotovo ena najvažnejših prometnih žil v Aziji.

Michel Zévaco

Lukrecija Borgia

Zgodovinski roman

78

In tega človeka ona občuduje in ljubi; zaveda se, da je on gospodar njene usode. On ji je pljunil v obraz, udaril jo je z bičem zaničevanja, toda ona ga občuduje zato je še bolj. Da, on mora postati kralj v kraljestvu, kjer bo ona kraljica! In takrat bo imela sama svoj dvor! Sama svojo vojsko! Sama svoje pesnike, kiparje, slikarje in glasbenike! Imela bo sama svoj svet, ki mu bo več nego vladarica; ona mu bo boginja — darovateljica časti, veselja, ljubezni, slave in vsega, kar grozno razvnela pohlepno domišljijo ljudi!...

In glej, že ob prvem koraku, ki ga hoče storiti v dosego svojih zasnanih ciljev, se dviga pred njo zapreka! Smešna, zoperna, bedasta zapreka: samo eno ime, življenje samo enega človeka! Lukrecija ni svobodna! Lukrecija se imenuje vojvodinja Bisaglijska.

In ker živi nekje v Rimu človek, ki nosi ona njegovo ime, človek, ki mu je prisegla pokorščino in zvestobo pred Bogom, ki ga zastopa njen oče — zato naj bi se ustavila na svoji poti, zato naj bi se obrnila nazaj? Kaj še! Lukrecija se ne meni za človeško življenje, pa makar bi bilo to življenje njenega soproga...

In še naslednji dan, pred Palačo Smeha, je padel vojvoda Bisaglijski, zavratno zaboden v hrbet od Cezarja Borgia samega, ki mu je bila Lukrecija natvezla, da ga je njen mož obrekoval. (Zgodovinsko).

Lukrecija je hlinila veliko žalovanje. Vojvodi Bisaglijskemu so pripravili veličasten pogreb. Odkar je bil pokopan vojvoda Gandijski, niso gledale oči Rimljanov ničesar enako krasnega: in to so bile zdaj bogate igre, ki so jih Borgijci prirejali svojemu narodu. Rim se je zabaval samo takrat, kadar sta papež in njegov sin morila.

Lukrecija, vdova po možu, ki ji nikdar ni delal napotja, je bila zdaj priča čudnega pojava: večina neoženjenih gospodov, ki so doslej tvorili njen dvor, se je izneverila hiši in se je kazala v Palači Smeha jedva še dovolj pogostoma, da si ni nakopala sovraštva Borgijcev.

Lukrecija ni opazala praznote, ki se je delala okrog nje. Sicer pa ji je bila ta samota pogoda. Tako je imela ves svoj čas za svoje skrivne misli in je lahko po svoji volji dovrševala načrt kovarskega podjetja, ki ga je bila zamislila.

Prvo, kar je storila, ko se je bila rešila soproga, je bilo, da je naznanila Cezariju, da ga bo spremila pred Monteforte.

»Toda,« je ugovarjal Cezar, »saj sva se bila vendar zmenila, da boš za časa moje odsotnosti nadzorovala Rim...«

»Da. Zdej me je pa prišla želja ogledati si vojsko iz bližine. In vrhu tega je tu vse mirno. Naši Rimljani niso bili še nikoli tako mehko testo kakor zdaj.«

Cezar je dobro vedel, da če je Lukrecija enkrat neka, sklenila, izvrši svoj sklep vžlic vsem zaprekam. Zato se ji ni protivil. In ko je napočil dan odhoda za vojaške čete v taboru pred Rimom, je odšel Cezar v spremstvu Lukrecije.

V Tivoli, kjer se je imela zaključiti koncentracija armade, sta se oglasila pri očetu, in Lukrecija je povedala papežu o smrti svojega soproga. Aleksander VI. ji je odgovoril samo:

»Ne plakaj, hčerka; siromak je bil itak popolnoma ruiniran!«

To je bil ves nagrobni govor za nesrečnega vojvodo Bisaglijskega. Nato je oče hitel govoriti s svojima otrokoma o zanimivejših stvareh.

Prvo kar sta izvedela, je bilo seveda to, da je Ragastens ugrabil Rosito. Stari Borgia je z mnogobrojnimi šalami razložil, kako se je on, stari lisjak, dal prijeti v past, kako je menil, da je Rosita mrtva, in kako je drugi dan našel v kapelici prazno krsto...

»Torej,« je zaključil Cezar, »ta človek nas je premagal vse tri po vrsti!«

»Da,« je menil papež zamišljeno, »in nesreča je, da tak človek ni naš človek!«

»To je resnica, oče; toda on se je igral z nami in nas je opsoval in osramotil. Ta človek bo umrl. Makar če bi se moral zvijati ob svojih nogah in me prositi usmiljenja — umrl bo od moje roke.«

Lukrecijino lice je preletel droben smehljaj... Papež je povzel:

»Poginil bo — ako ga najdeš! A kdo vé, kje je zdaj? Morda je že na Francoskem?«

Na pragu sobe, kjer se je vršil ta razgovor, se je zdajci pokazal paž.

»Kaj je?« je vprašal Cezar.

»Baron Astorra in don Garconio sta pravkar dospela in prosila za milost, da bi smela pred obličje njegove Svetosti.«

»Tako!« je vzkliknil papež.

Baron in menih, ki sta poslušala pred vrati, sta nemudoma vstopila.

»Sama!« je divje kriknil stari Borgia in prebledel od gneva.

»In ranjena!« je dodal Cezar.

In zares je nosil baron roko v zanjki, a menih je bil obvezan blizu rame. Obadva sta bila sila klaverna za pogled in zelo bleda. Menih je nagnil koleno pred papežem.

»Sveti Oče!« je vzkliknil. »Vse sva storila, kar je bilo v naših močeh, da bi vam privedla grofa Alma...«

»On pa ni hotel!... Torej sta ga morala privedi s silo, corpo di bacco! Zakaj pa ste, vi baron, raščeni kakor Herkul? In ti, Garconio, zakaj si zvit kakor satan sam? Združil sem bil ti dve sili: surovo moč nri enem, moč razuma pri drugem, in vidva ga tako peklensko polomita... Drago mi bosta plačala!...«

»Sveti Oče,« je dejal menih napol mrtev od groze, »grof Alma se ni branil; posrečilo se mi je nazadnje, da sem ga prepričal, šel je z nama in...«

»Torej! Per bacco, govorita vendar!...«

»Torej, sveti Oče, sile so, ob katerih se razbijejo vsi človeški računi. Bili smo že daleč od Monteforta, in vse je šlo po želji, takrat pa je hotela nesreča, da smo zašli v mrežo satana samega!... Satan je navalil na naju! In satan je odnesel grofa Alma ter ga spravil nedvomno nazaj v Monteforte...«

»Oh, menih, ali norite?... Kaj pomeni to govorjenje? Kdo je ta Satan?...«

Lukrecija se je zakrohotala.

»Ragastens! Že zopet Ragastens!« je vzkliknila.

»Kako vé signora, da je bil on?« je vprašal menih osuplo.

»Zal, milostljiva, žal! Sveti Oče, žal, resnica je!...«

In don Garconio je nadrobno poročal o prizoru v krčmi; kako se je nenadoma prikazal Ragastens, kako je bil on, Garconio, ranjen z bodalom, ko se je hrabro lotil tega demona, kako sta se borila Ragastens in baron Astorra, in kako je Ragastens odvedel grofa Alma s seboj.

Papež je bil od gneva blede ko zid, Cezar pa je začutil, kako se dviga v njem eden tistih napadov besnosti, ko se mu je delalo rdeče pred očmi in je neizogibno moral videti kri...

»Tepca!« je zarenčal, ko je bila ta pripoved končana. »Strahopetca!«

Hotel je planiti nad meniha in nedvomno bi bil dovršil vrlo pričeto delo Spadacappe, da ga ni stari Borgia prijel za roko.

»Ali ne vidiš,« mu je zamrmral, »svoja štva, ki jih navdaja obadva do tega Ragastensa? Verjemi mi, da

nas bosta maščevala morda še bolje, nego se moremo mi sami.«

Te pametne besede so izpreobrile Cezarja.

»Idita,« je povzel papež. »Odpočijte si, gospod baron, in vi, Garconio, nadejajte se moje hvaležnosti za to, kar ste storili. Ni se vama posrečilo — toda saj še ni vse izgubljeno.«

Vesela, da uideta tako poceni, sta baron in menih naglo izginila.

»Kaj misliš o tem?« je vprašal zdaj stari Borgia.

»Kaj mislim? To, da je ta človek zli duh naše hiše.«

XLIII.

Slava Borgijcev.

Ves čas, dokler je trajal ta prizor, Lukrecija ni rekla besede. Zagonetno se je smehljala in premišljevala o rečeh, zaradi katerih bi jo bil Cezar na mestu zaklal, če bi bil mogel čitati sestrine misli. Stari Borgia pa je ostal po svoji prvotni hipni jezi mračen in poparjen. Njegov načrt je šel po vodi. Gotovo je bilo, da je grof Alma zdaj, ko se je vrnil v Monteforte, nedostopen za vsako izkušnjo.

»Že nekaj časa se mi nobena stvar več ne posreči!« je zamrmral potrito. »Ah, otroka, jaz čutim, da je to konec. Moja mladostna slavohepnost, delo mojih zrelih let in nada moje starosti — vse se razkaja, vse se podira, vse gre po vodi!«

»Kaj govorite, oče?... Saj zato sva midva na svetu, da nadaljujemo in utrdiva vaše delo...«

»Cezar, Cezar!« je nadaljeval papež z razburjenjem, kakršnega je kazal le redkokdaj, »žuri se, preden umrjem!... Ako nisi še letos kralj in se ti ne posreči, da si ovenčaš glavo z železno krono, so Borgijci izgubljeni, in moje minljivo delo umre tisto uro, ko umrem jaz. Hiti, hiti, pravim ti, da je čas.«

Cezar in Lukrecija sta bila bleda kakor zid. Danes sta prvičkrat v življenju slišala očeta govoriti tako jasno o svojih načrtih. In prvičkrat se jima je odkrivala vsa tragična veličina starčevih misli.

On je torej sanjal o tem, da bi ustanovil dinastijo Borgijcev! In je sanjal o tem, da bi spravil Italijo pod žezlo svojega sina, preden umre!...

Drama, ki se je že leta in leta razigravala v Vatikanu, se jima je pokazala v vsej svoji grozotnosti in v vsej svoji orjaški krasoti. Razumela sta zdaj vse, česar dotlej še nista mogla pojmiti; silna luč je bila posvetila v temne kote papeževskega življenja. Zdej sta razumela, zakaj je padlo toliko glav, in zakaj je moralo celo v lastni rodbini poginuti od železa ali od strupa vse, karkoli je utegnilo kdaj tvoriti zapreko.

Cezar je z naglim pogledom svoje misli premotril vse, kar je še stalo v Italiji pokoncu. In videl se je samega... Samega — višjega od vseh drugih, za glavo višjega od vseh! Samega — gospodaria Rima in Romagne, molečega takorekoč iz grmade stoletno krvavih žrtev, kakor nalašč označenega za krono — ali za umor. Razumel je!...

Njegov oče je bil napravil okrog njega prostora! Oče je bil odstranil celo Francesca, da bi bil on sam in bi se nobena oblast ne mogla spustiti v tekmo z njegovo — da bi bil on, Cezar, kralj! Tudi Lukrecija je zdaj razumela. In v zamišljenosti, z neizpremenjenim obličjem, je zamrmrala sama sebi:

»Videl bom, kdo bo kralj!...«

Kajti tudi ona je hrepnela po oblasti. In to oblast je hotela imeti samo zase! Tudi ona je hotela ustvariti kraljestvo, dvigniti nekoga iz njegove ničeve siromašnosti, da bi jo napravil za kraljico — in ostati potem nemara sama vladarica vesoline Italije, ko bi bila umorila tistega, ki jo je imel venčati s kraljevsko krono!

Cezarjevo lice pa je zažarelo v škrlatnem valju.

»Kaj je treba storiti v ta namen, oče moj?« je vzkliknil vročično, že zdaj ves plan svoje bodoče neomejene oblasti. »Govorite! Ukazujte! Nikdar se mi še niste zdeli tako veliki kakor danes!...«

Najboljši trajni kodri

in najnovejše postopanje pri barvanju las, s katerim je omogočeno tudi trajno kodranje, samo v salonu »Dobaja«.

Lepo meblirano sobo

s separiranim vhodom oddam. Razgled na park. Vrazova ulica 9/II.

Gramofone

popravlja najbolje in najceneje mehanična delavnica Justin Gustinčič, Tatzenbachova ulica, 14. 602

Prodajalco

za bufet sprejme kolodvorska restavracija, Maribor. 1204
Gospodsk. ulica 38. 1205

Pozor gospodinjel!

Vsled popolne razprodaje vinske zaloge se dobi pristno ljutomersko staro vino liter po Din 10 samo čez ulico. Kino Union, Cafova ulica 7 na dvorišču. Večje množine dostavljam na dom. 1124

Stanovanje,

sobo in kuhinjo na lepem kraju oddam takoj boljši obitelji. Pobrežje, Gozdna ulica 50. 1215

Predtiskanje najmodernejših vzorcev,

kakor tudi popravilo svilnenih nogavic v ateljeju za perilo Rupnik, Slovenska ulica 20. 833

Najboljši

in najcenejši nakup nogavic, rokavic, perila ter vseh modnih in šiviljskih potrebščin Modna trgovina

ANTON PAŠ

Maribor, Slovenska ul. 4

Slaščičarji, pekli, hoteli in restavracije rabite samo **čajno margarin maslo** ker je mnogo ceneje in enako naravnemu maslu. Izdelano je iz sveže smetane in rumenjaka ter slane **kg samo Din 26.--** Franjo Svoboda, Zagreb, Zetjančeva ulica 2

Zahtevajte povsod „Večernik!“

Dr. Kern

Prva pomoč
ponesrečenim živalim

knjiga polna ilustracij. Važna za kmetovalce in živinorejce.

Cena Din 34.— s poštnino Din 36.—.

Naroča se v

knjigarni Tiskovne zadrage, Maribor

Aleksandrova cesta 13

Po dvigu konkurza

tvrdke Maks Durjava & Co., Maribor, Gregorčičeva 24, so v zalogi še velike množine vseh vrst moškega perila, srajce iz cefirja, poplina, panama, športne in bele srajce, nočne srajce in spodnje hlače vseh vrst, kakor tudi različni cefirji, popelini, šifoni i. t. d. in se bo od danes naprej prodajalo to blago izdatno pod tvorniško ceno.

V zalogi je tudi velika izbira pižam in blaga za pižame.

Prodaja se vrši na veliko in na drobno edino le v tovarni: Gregorčičeva ulica 24. 1213